ՊԱՅՄԱՆՔ
Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 2 1/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի.
Մէկ մի թիւ 40 փարա արժամ.

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ
Այսօր լրագրաց ճանրութեան վրայ է. Վերաբերեալ նամակ կամ ձեռն Խմբագիր—Տնօրէնին, Կ. Պոլիս Գալաթ—Պոստ[illegible] թիւ 31 Մասիս գրա.
Ծանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր.
Զօրուած նամակ, յօդուած, ետ չեն տրուիր.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 16 ՅՈՒՆՎԱՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Փարթաւոն 26 յունվ.

Բօրթ—Նաթալէն եկած լուրի մը նայելով, Պօէրները մեծ զօրութեամբ Ուաքէրսթրում պաշարած են. Կը կարծուի որ ճակատամարտ մ'անհրաժեշտ է.

Լոնտրա 28 յունվ.

Տիւրպանէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սըր Ճորճ Քօլէյի զօրագունդը Պօէրաց մէկ բանակեալը գրաւեց յամառ կռուէ մը յետոյ, որոյ մէջ Պօէրք 28 մեռեալ և բազում վիրաւոր ունեցան. Իսկ Անգղիացիք չորս մեռեալ և հինգ վիրաւոր ունեցան. Ամէն օր յարձակում մը կ'սպասուի Ուաքէրսթրումի դրից վրայ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական պահապան զօրաց (խասսա) պահեստի գունդերուն (րէտիֆ) առաջին մասը դրօշակի ներքեւ կոչուեցաւ.

Վսեմ. Նամիք փաշայի նախագահութեամբ Թոփհանէ գումարուող կայսերական Յանձնաժողովը Միջէլ փաշային մի ծրագիրը կ'ըզբաղի, որ մայրաքաղաքիս նաւահանգիստը բարւոքելու կը վերաբերի, ընդարձակ և կնճռալից ծրագիր մը, որ երկար և հասուն քննութեան կարօտ է.

Վեհ. Սուլթանն յիշեալ Յանձնաժողովին աշխատութիւնները իւր յատուկ հոգածութեան նիւթ ըրած լինելով՝ հրաման ըրած է, որ Յանձնաժողովին ամեն որոշմունքն ու տեղեկագրերը Բ. Դրան՝ երթալէ առաջ կայսերական պալատան հաղորդուին.

Զրոյց կայ թէ Տէրվիշ փաշան դերագոյն սպարապետ (Սէրասքէր) պիտի անուանի Օսմ. կայսերական զօրաց.

Քարիէ Տ'Օրլէանի խօսքին նայելով, Թուրքօ—Հելլենական խնդրոյն համար մայրաքաղաքս գումարուելիք դեսպանախորհրդին քանի մը պայմաններուն վրայ տէրութեանց և Բ. Դրան միջև համաձայնութիւն հաստատուեր է, և այժմ դեսպանախորհրդին տեւողութեանը վրայ կը բանակցին եղեր.

Սթամպուլի մէջ ալ հետեւեալը կը կարդամք.

«Երէկ զրոյց կը պտըտէր դիւանագիտական շրջանակաց մէջ թէ տէրութեանց դեսպանները բերանացի հարցուցեր են Բ. Դրան թէ յառաջիկայ դեսպանախորհրդոյն ի՛նչ հիմանց վրայ խորհուրդ և որոշում պիտի ընէ.

«Կը կարծուի թէ տէրութիւնք Կ. Պոլսոյ դեսպանախորհրդին մասնակցելու պայմաններուն վրայ համաձայնած չեն.»

Մայրաքաղաքիս Սպանիական դեսպան Վիլլա Մանթիլլա Մարքիզն իւր ամուսնոյն հետ երէկ Կ. Պոլիսէն մեկնեցաւ Սպանիա երթալու համար.

Ճէրիտէի Հավատիս կը ծանուցանէ թէ օսմանեան բանակին ամենէն արժանաւոր գլուխներէն Ֆէրիգ Արիֆ փաշան թշնամութեան մի զոհ երթալով Պրուսա ղրկուած էր իբրեւ հրամանատար տեղւոյն Րէտիֆ զօրաց. Բայց Վեհ. Սուլթանն այս օրերս հրաման ըրեր է որ Կ. Պոլիս գայ, և իրօք Արիֆ փաշան երէկ Կ. Պոլիս հասնելով, Ն. Վեհափառութեան ներկայացեր է, և կ'ըսուի թէ կարեւոր պաշտօնի մը պիտի կոչուի.

Կը ծանուցուի թէ Միւշիր Ահմէտ Բասիմ փաշան Հիւսիսային Ալպանիոյ նկատմամբ կայսերական կառավարութենէն կարեւոր հրահանգներ ստանալու և ինչ ինչ քննութեամբք պարապելու հարկին մէջ գտնուելով, մինչև ցարդ չէ կրցած Փրիզրէնտ երթալ, բայց վաղը կամ միւս օր պիտի մեկնի.

Այս առուր Թուրք լրագիրք Հայաստանի հարստահարութեանց դէմ պաշտօնական մի նոր ժխտում կը պարունակեն. Հայոց Պատրիարքարանը, կ'ըսեն, Տիարպէքիրի կուսակալութեան ներքեւ Խուլբ գաւառակին Քուրդ գլխներէն Թէլի և Միրզա Աղաներու և նոցա մարդոց կողմէ տեղւոյն Հայ ժողովրդեան վրայ ի գործ դրուած հարստահարութիւններէ գանգատած լինելով, Բ. Դուռը տեղական իշխանութիւններէն պաշտօնագրեր ստացած է, որք սուտ կը հանեն այդ կարծեցեալ հարստահարութիւնները. Այդ պաշտօնագրաց պատճէնն հրատարակուած է. Տիարպէքիրի կուսակալ Իզզէթ փաշան Նոյ. 9 թուով կը ծանուցանէ թէ ինք բացատրութիւն խնդրած է Խուլբի Գայմագամէն, որ իմացուցած է թէ տեղական ժողովրդեան գանգատներն իրաւացի չեն. Նոյն կուսակալը մի և նոյն թիւը կրող այլ գրութեամբ մի կը ծանուցանէ թէ Կիւլ-Մանսուրի գիւղին Հայ ժողովրդեան գանգատանաց մասին Մուշէն ի Պատրիարքարան քաշուած հեռագրոյն վրայ Սիլվանի Գայմագամին հրամաններ ղրկած է, բայց նա իւր տեղեկագրոյն մէջ կը ժխտէ գանգատաւոր հարըստահարութեանց դիպուածները. Այս տեղեկագիրը Նոյ. 5 թիւը կը կրէ, և կ'ըսէ թէ Սիլվանի գայմագամը քննութեան պաշտօնով մի առաքած լինելով տեղեկացեր է որ Խուլբի գաւառակին մէջ ոչ ոք գանգատ ունի. Իսկ Կիւլ-Մանսուր գիւղին մէջ մի քանի Հայեր վերոյիշեալ Քուրդ գլխներուն հողային վարձ պարտական լինելով, երբ տեղւոյն դատարանէն այս գումարին վճարման համար դատավճիռ տրուեր է, այդ պարտականք եկեր հեռագրեր են Հայոց Պատրիարքարանին իբր թէ կը հարստահարին. Գայմագամին տուած նկարագրութեան նայելով, աշխարհի երջանկագոյն մասն այժմ Սիլվանի Խուլբ գաւառակն և ի մասնաւորի Կիւլ-Մանսուր գիւղն է. Այդ պաշտօնատարը կը յայտէ թէ մի քանի նշանաւոր աւազակապետք վերջին օրերս ձերբակալուեր և դատաստանի ենթարկուեր են. Տեղական ժողովուրդք կատարեալ ազատութիւն կը վայելեն եղեր ընդհովանաւորութեամբ Ն. Կ. Վեհափառութեան.

Կրետէի Բէթիմօ քաղաքէն եւրոպական լրագրաց ուղղեալ նամակ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կու տայ կղզւոյն ներկայ վիճակին վրայ.

«Ամեն օր գաղտնի ժողովներ կը լինին աստ, խորհելու և որոշելու համար թէ Թուրքիոյ և Յունաստանի միջև պատերազմ բացուած ժամանակ ինչ ընթացք պիտի բռնեն. Կրնայ գրեթէ հաստատել թէ այդ պարագային մէջ քանի մը կէտերու վրայ խռովութիւնք պիտի ծագին, որք կրնան վտանգաւոր լինել, վասն զի Կրետացիք Շասփօ հրացաններով զինեալ են և բազում պաշար ունին. Ուստի կրետէ հանդարտ պիտի մնայ եթէ Թուրքօ-Հելլենական վէճը խաղաղ լուծման մը յանգի, իսկ, ընդհակառակն, տարակոյս չկայ որ Թեսալիոյ և Եպիրոսի մէջ արձակուած առաջին հրացանի հարուածը մեծ արձագանգ պիտի գտնէ Կրետէի մէջ.»

Ջրանկրաց նորակազմ խմբին գլուխ Ջէլէնէի կոմսին չինած և կառավարութեան կողմէ բարեփոխուած ծրագրոյն համեմատ, հրդեհ ծագած ժամանակ յիշեալ խմբին կեդրոնատեղւոյն (ի Թագսիմ) անմիջապէս իմաց տրուելու համար Բերայի մէջ հեռագրատուն մը պիտի բացուի. Նոքա որք բաժանորդ գրուիլ ուզեն, իւրեանց տուներուն մէջ հեռագրաթելին մի ճիւղը պիտի ունենան, և եթէ այդպիսի փորձանք պատահի, պիտի կրնան անմիջապէս իմաց տալ ջրանկրաց խմբին.

Իզմիրի սեղանաւորական մեծ տուներէն միոյն հետ յարաբերութիւն ունեցող և Խաւեար խանը գտնուող պատուաւոր սեղանաւորներէն միոյն գլխաւոր սաւմարակը, կ'ըսէ Մէսէնճէր, երէկ 2500 լիրայի գումար մը գողնալով փախեր անյայտ եղեր է. Ոստիկանութիւնն ազդու միջոցներ ձեռք առած է գողը գտնելու.

Մեծ կղզին բնակեալ Տօքթօր Եուսամ պէյ, երէկ կղզիէն իւր երկու աղջկանց հետ Կ. Պոլիս եկած միջոցին յանկարծամահ եղաւ շոգենաւին մէջ ի հասակի 72 ամաց.

Կեդրոնական հեռագրատան մէջ եղած գողութեան պատճառաւ բանտարկեալ երկու գանձապահաց և երկու բեռնակրաց հարցաքննութիւններէն բան մ'երեւան եկած չէ տակաւին. Քննութիւնը կը շարունակէ.

Կ'ըսուի թէ առջի օրը Տրապիզոնէն եկած Գաղղիական շոգենաւը Սեւ ծովուն մէջ ա՛յնքան սաստիկ փոթորկի մը բռնուեր է, որ վերին մասերը մեծապէս վնասուեր են, և կոհակները շոգենաւուն վրայէն անցնելով, վերը գտնուող ճամբորդներէն տասն հոգի առեր տարեր են.

Երէկ իրիկուն Եէնիգաբուի թաղին մէջ աղետալի դէպք մը պատահեցաւ.

Գույէքըլեան Ցակոբճան աղային անդրանիկ որդին, Սարգիս անուն քսանամեայ ուսեալ և բարեբարոյ երիտասարդ մը, երէկ իրիկուն ժամ 1 1/2ին միջոցներն իւր սենեակին երթալով ինքզինք րէվօլվէրով զարկեր սպաննեց. Լսածնուս նայելով, եղած քննութիւններէն հասկցուեր է թէ դժբաղդ պատանին մելամաղձ ունի եղեր. Բայց իւր կեանքը դադարեցնելու բնաւ կասկած մը տուած չէ եղեր, որպէս զի ծնողքն հարկ եղած զգուշութիւն ներին ընէին.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Չորեքշաբթի օրը Դատական Ժողովոյ նախագահ Բարձր. Ճէվտէթ փաշայէն Պատրիարքարան գիր մը եկաւ, որով կը ծանուցանէ թէ Մըշոյ ընդհանուր դատախազին փոխանորդը բողոքած է Գեր. Ալեաթճեան սրբազանի դէմ, և Բ. Դրան որոշմամբ կ'ազդարարէ որ՝ Ն. Սրբազնութիւնը՝ մայրաքաղաքիս ընդհանուր դատախազին դիմելով խնդրոյն համար պէտք եղած նախնական քննութիւնն անդ կատարուի.

Մեր իմացածին նայելով, Մշեցի Յովհաննէս անուն անձ մը՝ անցեալ տարի Առաջնորդէն ծեծ կերած լինելով՝ տեղւոյն ընդհանուր դատախազի փոխանորդին բողոքեր է, նա ալ սոյն բողոքը Բ. Դրան հաղորդելով Առաջնորդին դատուիլը կը պահանջէ.

Վանէն այս շաբթու Պատրիարքարան եկած պաշտօնական գիրեր՝ Վասպուրականի սահմաններուն մէջ Քրդաց կողմանէ կատարուած նորանոր հարստահարութիւններ ծանուցանելով՝ Պատրիարքարանի միջոցաւ կայսերական կառավարութեան դթութիւնը կը խնդրեն.

Մեծաւ զարմանօք կը լսեմք թէ Խիզանու Մամրանքի Ս. Խաչ վանքը՝ տակաւին հռչակաւոր Շէյխ—Օսմանի որդւոց տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի.

Յիշեալ Քուրդ հարստահարիչք՝ յանուն նոյն վանուց, ըստ սովորութեան՝ իւրաքանչիւր մեռեալներէ եզ մը կամ ոչխար մը, և միանգամայն ննջեցելոյն՝ բոլոր հանդերձեղէնները՝ [illegible] կառնուն, և տարին մի անգամ միայն այդ վանահայր Շէյխերուն հրամանաւ վանքին մէջ կրնայ պատարագուիլ եղեր.

Սոյն տողերը Ս. Պատրիարք Հօր ուշադրութեանը կը յանձնեմք, որպէս զի, եթէ ստոյգ են, կայսերական կառավարութեան ուշադրութեանը ներկայացնելով հարկ եղած անօրէնութիւնը խնդրէ.

Տնտեսական Խորհրդականին կողմանէ մայրաքաղաքիս բոլոր թաղական խորհրդոց նամակ գրուեր է որ Նոր Տարւոյ առթիւ իրենց հաշիւները Պատրիարքարան ղրկեն, և միանգամայն զեկուցուեր է որ այսուհետեւ պարտաւորեալ են թաղային մատակարարութեան եռամսեայ հաշիւները Տնտեսական Խորհրդականին ներկայացնել.

Երեք ամիս անգամ մ'ալ թաղային սնտուկներուն վիճակը քննելու համար՝ Պատրիարքարանէն քննիչներ պիտի որոշուին.

Նոր տարւոյ և Ս. Ծննդեան տօներուն առթիւ սովորական հարկի ներքեւ՝ Ս. Պատրիարքին Ազգային տուրքէ Պատրիարքարանի պարտք ունեցող ազգայնոց 45,000 ղրուշ գումարի հանդէպ նամակներ ցրուեց, բայց դժբաղդաբար մինչև ցարդ կեդրոնական սնտուկն՝ այդ պահանջեալ գումարէն 6000 ղրուշ միայն կրցաւ ընդունիլ.

Այս փորձէն կրնայ չափուիլ մեր ազգայնոց ընդհանրապէս պարտուց զգացման մասին ունեցած նախանձախնդրութիւնը.

Երէկուան Մամուլ հանդէսին մէջ յաւելով կը կարդամք թէ Պրուսայի մէջ Հայաստանի սովելոց համար հանգանակութիւն մը բացուելով՝ 45 Օսմ. ոսկի գոյացեր է. Բայց այս գումարը փոխանակ անմիջապէս Սովելոց Կեդր. Յանձնաժողովին ղրկելու, իրենց դպրոցին յատկացնելով վար դրեր ու չեն ղրկեր.

Նոյնպէս Ազգ. Հիւանդանոցի պատսպարելոց համար ալ հանգանակութիւն մը բացուելով, 35 ոսկի գոյացեր է, բայց այդ գումարն ալ դարձեալ Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան չղրկելով, իրենց յատկացուցեր են.

Կտուց—Անապատի միաբանութիւնն անցեալները Պատրիարքարան ղրկած հեռագրով մը՝ Աղթամարայ միաբաններէն Գեր. Յովսէփ եպիսկոպոսն իրենց վանահայր խնդրած էին.

Պատրիարքարանն՝ յիշեալ միաբանութեան խնդիրն ընդունելով՝ Գեր. Յովսէփ եպիսկոպոսին վանահայրութիւնը հաստատեց, և պէտք եղած կոնդակը ղրկեց.

Իսկիւտարու կրթասիրաց ընկերութեան անցեալ կիւրակէ գիշերուան յարանին մէջ, ուր Ասորւոց կաթողիկոսական փոխանորդ Գեր. [illegible] ատենախօսեց, օդին դէշութեան և բանախօսին իսկիւտար անագան ժամանելուն պատճառաւ, ունկնդրութեան գտնուելու փափաքող ազգայիններէն շատեր՝ դժբաղդաբար ներկայ չին կրցած գտնուիլ.

Արդուեանց—Երկայնաբազուկ իշխանին՝ Աղէքսանդրապոլի մէջ յանուն Արդուեանց մեծահամբաւ դերդաստանի կառուցեալ դպրոցին նուիրած մեծագումար կտակը, ժառանգներուն կողմանէ յարուցեալ զանազան դժուարութեանց պատճառաւ տակաւին խնդրոյ տակ կը մնար, այս անգամ ուրախութեամբ կը լսեմք թէ՝ շնորհիւ ազգային ճարտար փաստաբան Պ. Սենեքերիմ Արծրունւոյ, ի նպաստ Ազգին վճռուեր ու վերջացեր է.

Տփխիսու մէջ հաստատուած Հայկական ընկերութիւն մը՝ ժողովրդական ազգային երգիչ՝ Գամառ—Քաթիպայի բոլոր բանաստեղծական գրուածներն՝ հանդերձեալ ծանուն հեղինակին կենդանագրով հրատարակութեան յանձնած է.

Հնախոյզ Պ. Ա. Երիցեանց՝ պատմական հետազօտութեան համար Արգինէի Մայր Եկեղեցւոյն հիւսիսային կողմը փորել կուտայ եղեր.

Հայոց պատմութեան տեղեկութիւն ունեցողները գիտեն թէ՝ Աշոտ—Երկաթ Բագրատունի թագաւորին օրով Խաչիկ Ա. կաթողիկոսը՝ հռչակաւոր Տրդատ ճարտարապետին շինել տուաւ Արգինէի Մայր Եկեղեցին և կաթողիկոսարանը.

Յիշեալ Եկեղեցին քանդակագործութեան հրաշակերտ մ'է.

Խաչիկ Ա. կաթողիկոսին համար աւանդութեամբ կ'ըսուի թէ Եկեղեցւոյն հիւսիսային կողմը թաղուած է.

Կ'երեւի որ Պ. Երիցեանց՝ այն միտօք փորել կուտայ, որպէս զի այդ նշանաւոր հայրապետին գերեզմանին յերեւան հանէ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հելլենական խնդրոյն վրայ դեսպանախորհուրդ գումարելու առաջարկն ամեն կողմէ կընդունուի, և ոմանք մինչև իսկ կրկնուած պայմանները ծանուցանեն, սակայն թերևս այս նկատմամբ լուած զրոյցները կանխահաս լինին։ Յուսալի չէ որ Պ. Կոշէնի վերադարձէն առաջ խնդիրը կարենայ կարգադրիլ և դեսպանախորհուրդը բացուիլ։ Անգլիոյ դեսպանին գալուստը չկրնար երկարաձգիլ, և դուցէ մինչև յառաջիկայ շաբաթ մայրաքաղաքս հասնի։ Այսու ամենայնիւ արդեօք դեսպանախորհուրդը պիտի կրնա՞յ յաջողիլ։ Այս նկատմամբ կասկածիլ ներելի է, թէպէտ և խաղաղական յոյսերն այժմ աւելի զօրաւոր են քան դեսպանախորհրդոյ առաջարկը չեղած։ Բերլինի լրագրոյ ծանուցած պայմանները 4 են. Նախ դեսպանախորհրդին խորհրդակցութիւնները գաղտնի պիտի լինին. երկրորդ՝ Յունաստան դեսպանախորհրդին չպիտի մասնակցի. երրորդ՝ Բ. Դուռն իւր տալիք հողերուն վերջին գիծը պիտի նշանակէ. չորրորդ՝ այն հողերուն յանձման եղանակը պիտի ցուցնէ։

Այս պայմանաց մէջ նշանակութեան արժանի է երկրորդն, որ անշուշտ Յունաստանի կողմէն սաստիկ քննադատութեանց առարկայ պիտի լինի։ Յունաստան չպիտի հաւանի առանց իւր ներկայութեան կազմեալ դեսպանախորհրդի մը։ Այսու ամենայնիւ Յունաստանի կողմէն այսպիսի պահանջում մը հարկաւ անուղի է, քանզի այս տէրութիւնը Վեհաժողովոյ և Պերլինի դեսպանախորհրդին մասնակցած չէր։ իւր դատն իւր պաշտպանաց ձեռօք ներկայացաւ և վեհաժողովին մէջ իւր երեսփոխանաց փաստաբանութենէն աւելի Լորտ Սալիսպըրիի և Պ. Վատինկթօնի միջնորդութիւնը կրցաւ Հելլենական [illegible] նպաստել. Ինչպէս որ դեսպանախորհրդին մէջ ալ գլխաւորաբար Գաղղիոյ առաջարկութիւնն Յունաստանի նպաստաւոր որոշմանց օգնեց։

Բայց նոր դեսպանախորհրդի մը մէջ Հելլենական դատը մի և նոյն պաշտպանութիւնը պիտի գտնէ՞։ Ստոյգ է որ Գաղղիոյ և Անգլիոյ մէջ Հելլենասիրութիւնը բաւական ինկած կը թուի այժմ՝ լրագրոյ յօդուածներուն նայելով, որք կը պահանջեն կառավարութիւններէն պատերազմական բողոքանդրութեանց մէջ չնետուիլ՝ քանի որ Հելլենական խնդիրը տագնապալից վիճակի մը կը մերձենայ։ Բայց հասարակային կարծեաց յանկարծական յեղաշրջումները նախատեսել խիստ դժուարին է։

Բացուելիք դեսպանախորհրդին մէջ կա՛մ տէրութիւններէն ոմանք Պերլինի գծին վրայ պիտի պնդեն, գիտնալով որ ուրիշ գիծ մը Յունաստանի անընդունելի պիտի լինի, և կա՛մ զայն պիտի բարեփոխեն, որպէս զի կարենան Բ. Դրան հաւանութիւնն ստանալ և տրուելիք որոշմանց գործադրութիւնն ապահովել։

Ինչ որ ալ լինի, Յունաստանի նպաստաւոր որոշում մը Բ. Դրան անընդունելի է, և այս վերջինոյն նպաստաւոր որոշումներն ալ կարելի է Աթէնքի կառավարութենէն մերժուին։ Այս երկու պարագայից մէջ ևս դեսպանախորհրդին անյաջողութիւնն անխուսափելի է։

Այս յաւէ շրջանէն տէրութիւնք ի՞նչպէս պիտի դուրս ելնեն։ Գաղտնիք մ՚է այս զոր չեմք կրնար թափանցել։

Երրորդ պայմանին համեմատ Բ. Դուռն իւր զիջողութեանց վերջին աստիճանը պիտի ցուցնէ, և հետևաբար սոքա հիմ պիտի լինին դեսպանախորհրդոյ բանակցութեանց։ Կարելի է այս կէտն ևս Յունաստանի բողոքին ենթակայ լինի։

Թերևս այս պայմանները դեռ լիովին որոշուած չեն և տակաւին բանակցութեանց առարկայ են, ուրոյ յաջողութենէն կախեալ է դեսպանախորհրդին վախճանը։ Մի երկու օրէն այս նկատմամբ աւելի ճիշդ տեղեկութիւնք կ՚առնուին։

Առ այժմ Բ. Դուռն իւր դատին մի բաւական ճարպիկ փաստաբանութիւնը հաղորդեց Եւրոպական լրագրաց, Անգլիոյ Հօպարթ փաշայի ձեռամբ, որ ոչ միայն ծովային գործերով, այլ և, դուցէ առաւել ևս, դիւանագիտութեամբ և հրապարակութեամբ կ՚զբաղի։ Բ. Դուռը գիտել կուտայ թէ վեհաժողովին 13րդ ատենագրութիւնը պարզապէս փափաք մը կը պարունակէ և թէ Պերլինի դեսպանախորհրդին որոշումն իբր միջնորդութիւն պարտաւորիչ չէ։ Բ. Դուռը կը հերքէ նաև Յունաստանի այն փաստը թէ Թուրքօ-Ռուսական պատերազմին ժամանակ չէզոք մնացած էր, և կը հաստատէ թէ 40.000 Օսմ զօրք Յունաստանի սահմանագլուխը դրուելով՝ Հելլէնները չէզոք կենալու պարտաւորած էին։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԴԱՍ ՄԻ

ՍԷՐ
ԵՒ
ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Մարդկային սիրոյ էական պայմանը, (կ՚ասէր Պ. Աչիլ փօճեալօ բանախօսութեան մի մէջ, զոր վերջերս արտասանեց ի Փարիզ.) բարոյականութիւնն է։ Արժանապատուութենէ զուրկ զգացումը՝ կ՚ստորնացնէ մարդն և անասունի աստիճան կ՚իջեցունէ։ Ջեմ վարանիր ուրեմն իբրև սկզբունք յայտնել առ ճշմարտութիւնն. "Ըսա՛ ինձ ո՛րպէս կը սիրես, և ես ասեմ քեզ ո՛րպիսի մարդ ես։" Սէրը վսեմ զգացում մի է որ կրնայ մինչև առաքինութեան աստիճանը բարձրանալ, և հաստատապէս կրնամ ասել թէ նա որ սէրն ինքզինք բարւոքելու և սիրոյ առարկայն բարւոքելու գործածել չ՚գիտեր, այդ պիսին կը պղծէ սէրն։ Այս զգացումն, խնդակցութեան պէս, ընդունակ է կրթութեան, մշակման, զարգացման, յառաջդիմութեան և անկման։ Բնութ, ընկերային կազմակերպութեանց ժամանակներն, անկման վիճակի մէջ գտնուող ազգաց մէջ, ոչ միայն այլ ևս նոր և խորին կերպիւ չեն մտածեր, այլ և ճշմարտապէս չեն սիրեր ալ, և յաճախ ճշմարիտ սէրը կը շփոթեն այն վայրկենական յուզմանց հետ, որք թերևս օտար են սիրոյ։ Ժողովուրդք խիստ ուշ կ՚իմանան երբեմն թէ իւրեանց անկման գերագոյն նշանը բանակաց պարտութիւնը չէր, այլ սիրտերու, խիղճերու, և խնդակցութեանց ծանրագոյն պարտութիւնն։

Երբ յաղթական Հռոմ յաւիտենական լինելու համարում ունէր իւրեան վրայ, երբ աշխարհի վրայ ծանրացուցած բռնական լուծին շնորհիւ ինքզինք գերագոյն ազգ մի կը համարէր, իւր դերծնիր բարոյախօսը կ՚աղաղակէր. "Մոլութիւնն Հռոմի վրայ յարձակած է, և ընկճեալ Տիեզերքին վրէժը կը լուծէ." Հռոմ ունկն չ՚դրաւ իւր բարոյախօսին, և զօրութեան զեղծումէն, զինուորականութեան զեղծումէն մեռաւ. Հռոմ մեռաւ, զի չ՚կրցաւ աշխարհակալութենէն անել բարոյական կենաց ևս, որ միակ ճշմարիտ զօրութիւնն է։

Ժողովրդոց քով սէրը նոցա քաղաքակրթութեան աստիճանին համեմատ է։ Բնականաբար վայրենի ժողովուրդ մի ճիշդ նոյն կերպիւ չ՚սիրեր որով կը սիրէ քաղաքակիրթ ժողովուրդ մի։ Ամեն քաղաքակրթեալ ժողովրդներն իսկ նոյն կերպիւ չեն սիրեր։ Ճիշդ նոյն եղանակաւ չեն սիրեր Փարիզի և Կ. Պոլսոյ մէջ։

Սէրն ամենէն առաջ օրինաւոր պարտի լինել։ Այն պատճառաւ իսկ՝ թէ մարդկային էութեան մի արտայայտութիւնն է, սէրը չ՚կրնար պարզապէս քմահաճութեան վրայ հիմնուած լինել։ Սիրոյ գոյութեան առաջին պայմանն համարումն է. մ՚ըդ է որ կրնայ օրինաւորութիւն տալ սիրոյ։ Արժանապատուութեան զգացում ունեցողք, պէտք է ճշմարիտ սէր տածեն նոցա նկատմամբ անձին որոյ վրայ համարում ունին, զի յաճախ կը պատահի որ մարդ կը սիրէ առանց համարում ունենալու սիրոյ առարկային վրայ։ Այս պարագային մէջ, սէրը կ՚ստորնանայ, և անասնական բան մի միայն կը լինի յայնժամ։ Բուն ամուսնութիւնն ընտրութիւն մի կ՚ենթադրէ, ըստ որում մարդ ընտրութեամբ անձն կրնայ որոշել այն էակն որոյ վրայ համարում կըրնայ ունենալ։

Ամուսնութիւնը պարզապէս շահու գործ, կամ քաղաքային պայմանադիր մի չէ, այլ երկու ճակատագրերու, երկու սիրտերու, երկու խիղճերու, երկու միտքերու ընկերակցութիւնն է. Եթէ ամուսնութիւնը շահախնդրական գործ մի անձն նկատուի, պէտք չէ ուրեմն զարմանալ երբ այս գործը դէշ ելնէ։ Այս օտար տարրը՝ նիւթական շահուն բարոյական շահու հետ այս շփոթումն՝ է որ կնոթողութեան և այրաթողութեան կուսակիցներուն իրաւունք կրնայ տալ։

Եթէ մարդիկ աւելի խելքով, դատողութեամբ ու աւելի կանոնով ամուսնանային, այսչափ կնոթողութեանց և այրաթողութեանց պէտք չէր մնար։ Բարոյագիտին համար ամենամեծ խնդիրն ո՛չ այնքան կնոթողութեան և այրաթողութեան սկզբունքը մտցունել է ընկերութեան մէջ, որքան ջանալ և այնպէս անել որ պէտք չմնայ դմա։ Մտցունել ամուսնութեան մէջ արժանապատուութեան այնպիսի պայմաններ, զորս իրաց տրամաբանութիւնը դիւրաւ կրնայ ցուցնել, ահա՛ ինչ որ ընդհանրապէս մեր տեսութենէն կը վրիպի։ Մեք այսօր կը կորսնցնեմք ընտանիքի ոգին՝ գաղափարը, զի մեր ամուսնութիւնք յոյժ թեթևօրէն կը կատարուին, և Ֆիկարօ թերթն իրաւունք կ՚ունենայ ասելու թէ՝ ամեն լուրջ բաներու մէջ ամուսնութիւնն ամենէն աւելի զաւեշտականն է։

Լորտ Պայրն չ՚վախցաւ ասել թէ ամուսնութիւնն այնպէս կը գայ սէրէն, որպէս քացախը կը գայ գինիէն։ Անգլիացի անուանի բանաստեղծն իրաւունք ունէր այսպէս խօսելու, զի ինք իսկ հզօրապէս գործակցեցաւ քացախ մտցունել ամուսնութեան մէջ. նա խիստ դէշ ամուսին մի եղած է։

Պէտք է ասել նաև թէ մեք մարդկային մեծութեան զգացումն ըստ բաւականին չունիմք։ Մեք այդ զգացումն պիտի ստանամք երբ հասկնամք թէ մարդուն ճշմարիտ բաղդն՝ երջանկութիւնն ընտանիքի մէջ փնտռել է։ Կրնամք ասել թէ՝ ընտանիքն ինչպէս է, ընկերական կարգն ալ այնպէս կը լինի։

Ճշմարիտ սէրը միշտ և ամենուրեք յոյժ հազուագիւտ եղած է, և իւր յատկութեանց մին է այս։ Ուստի, սէրը գաղափարականի (իտէալի) ենթակայ է, որպէս ամեն արտայայտութիւնք մեր էութեան։

Լա Ռօշֆուքօ կ՚ասէր թէ ճշմարիտ է սա խօսքն. — "Երբ դտանիք մի կայ զերար սիրող երկու սիրտերու միջև, — երբ մին ի նոցանէ կարող լինի միւսէն ծածկել միայն մի գաղափար իսկ — յայնժամ կ՚անհետանայ այն հրապոյրն, որ բնական է սիրոյ, և կ՚ոչնչանայ այն երջանկութիւնը, զոր նա կ՚ընձեռէ։"

Դժբաղդաբար յաճախ կը պատահի որ ըստ բաւականին բարոյական չ՚կենար սիրոյ մէջ. յոյժ թեթևօրէն կը փարուին սիրոյ հետ. Սէրը, կնոջ համար, իւր գոյութեան յաւիտենական հիմն է գրեթէ. կինը սիրամ կ՚ապրի, և այն օրն, յորում ոչ ևս սիրամ կ՚ապրի, ոչ ևս կին է։

Մարդն ալ չ՚կրնար հրաժարիլ սիրոյ զգացումէն. նա ևս սիրելու և սիրուելու համար շինուած է։ Նա որ սէր չէ ճանչցած, որ չէ սիրուած սիրտ ունեցող մի պարկեշտ կինէ, այնպիսին, ինչ հարստութիւն և ընկերական ինչ դիրք ալ ունենայ, ճանչցած չէ կենաց գերագոյն հրապոյրն։ Այն մարդիկ, որք մի խորին կիրք, — սէր, — ներշնչելու երջանկութիւնն ունին, քաղցր փափուկ, շքեղ բան մի պահած կը լինին, զոր չէք գտներ այն մարդուն վրայ, որ բնաւ չէ սիրած և չէ սիրուած։

Այն մարդիկ որք փոխադարձ համարում և փոխադարձ սէրէ տարբեր նկատումներով կ՚ամուսնանան, խիստ դիւրաւ ալ կը բաժնուին, և բաժանումը նոցա թեթևութեան վաւերացումն իսկ է, որ իւրեանց դէմ կը վերադառնայ։ Հռոմայեցւոց անկման ժամանակ մարդ իւր կինը կ՚արձակէր ամենաչնչին բանի համար, օրինակի համար, գլուխը բաց դուրս ելնելուն համար, ևայլն։

Պօղոս Եմիլիոսի երեսը կը զարնէին իւր կինն արձակած լինելը. Նա պատասխանեց. "Տեսէք սա կօշիկներս, ինչպէս զօրաւոր և աղէկ են դեռ, և սակայն փոխելու պարտաւորեալ եմ։" Այսօր շատ մարդիկ կան որք, Պօղոս Եմիլիոսի պէս, կօշիկ փոխելը կը սիրեն. բայց այդ պատճառաւ յաւէտ ոտքի աման չունին։

Չ՚կրնար ժխտուիլ թէ մարդ փոքր ինչ միշտ կրնայ ունենալ փոփոխամտութեան (անհաւատարմութեան) մէջ, բայց փոփոխամտութեան ընծայած գոհունակութիւնը միշտ դառն բան մի ունի, և մարդ միշտ աւելի կամ նուազ կը տուժէ զայն։ Ընդհակառակն, հաստատամտութեան (հաւատարմութեան) ներշնչած գոհունակութիւնը ճշմարիտ երջանկութեան տարրերէն մին է։ Ռուսօ առանց պատճառի չէ ասած. "Զիք այլ վայելք որ հաւասարին այնմ զոր [illegible] կինը կըրնայ տալ զինք սիրողին։"

Ուստի հաստատամտութիւնը (հաւատարմութիւնը) ճշմարիտ սիրոյ մի պայմանն է։ Պալզաք ասած է. "Սէրն ոչինչ պիտի լինէր եթէ չ՚հաւատայինք թէ մշտնջենական է այն. Երկու կողման հաստատամտութիւնն է որ կը մեծցնէ զայն։" Նա կը յարէր սա մեծ սկզբունքը. "Մարդ իւր կնոջ մէջ պէտք է ունենայ աշխարհի բոլոր կիները։" Բրուսօն ալ նոյն միտքը բացատրած է ասելով. "Մարդ աշխարհի բոլոր կիները պարտի սիրել իւր կնոջ անձին վրայ միայն։"

Յոյժ փափկասիրտ սիրահար մի էր այն երիտասարդը զոր իւր բարեկամք կը պարսաւէին միշտ հաւատարիմ մնալուն համար իւր սիրուհւոյն. — "Ինչ անեմ, պատասխանեց երիտասարդն. յանցանքը միթէ իմն է եթէ աւելի զայն կը սիրեմ, որոյ վրայ խօսք սէր ունիմ, քան զայնս, որոց վրայ սէր չունիմ։"

Յոյժ խելացի պատասխան էր այս։

Սալոմոնին ալ յուղուած է երբեմն թէ արդեօք սէրը կարելի՞ է ամուսնութեան մէջ։ Շամպանիի կոմսուհին սիրոյ ատեան մի գումարեց յատկապէս այս խնդիրն առաջարկելու համար, և սիրոյ ատեանը ժխտական պատասխան տուաւ ասելով թէ անհնար է։ Չափազանցութիւն է այս. եթէ Շամպանիի կոմսուհին պատմութեան տեղեակ լինէր, այնպիսի օրինակներ պիտի գտնէր, որք բաւական կրնային լինել ժխտում տալու իւր գաղափարին։ Արտեմիս, Պօղինէ, Սենեկա իմաստասէրին կինը, Տիկին Ռօլէն և այլ բազումք կ՚ապացուցանեն թէ սէրը միշտ կրնայ կենալ ամուսնութեան մէջ։ Ռուսօ գիտել կը տայ այս մասին թէ ամուսնութեան մէջ երջանիկ լինելու համար այր և կին պէտք է շարունակին սիրահար և սիրուհի լինել իրարու։

(Մնացեալն յաջորդ թուով)

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՊՈՆՏՈՍԷ

Տրապիզոն 5 յունվ. 1881.

Խմբագրապետ Տէր.

Մեր ժողովրդեան մէջ համոզում մը գոյացած էր, իրաւի կամ յանիրաւի, թէ այն լրագիրք որք կառավարութեան պատժոյն ենթարկուած չեն, կա՛մ բնաւ կա՛մ շատ թոյլ կը պաշտպանեն ազգայնոց շահերը, թէև դուք ձեր սովորական շրջահայեցութեամբն առիթ չէիք փախցուներ ուշադրութիւն հրաւիրելու համար այն [illegible] վրայ, որք տէրութեան գոյութեան կը վնասէին՝ մեր ժողովրդեան մի կարևորագոյն մասին շահուց վնասելով։

Այսպէս դուք ոչ միայն ազգայնոց իրաւունքները կը պաշտպանէք, այլ և տէրութեան շահերը. վասն զի տէրութիւնը ուրիշ բան չէ ըստ ինքեան, այլ անհատներու ընկերութիւն մը, գումարում մը։ Սակայն այս ճշմարտութիւններն հասկնալու համար մեր երկիրը տակաւին բաւական յառաջդիմութեան կարօտ է։

Լրագրութեան հոյս և [illegible] մկրտութեամբը մկրտուելով ուրեմն սրբագործեցիք ձեր պաշտօնն յաչս ձեր թերթին յաւէտ ընթերցողաց, ասոր այս մասին իմ շնորհաւորութիւնս կը յայտնեմ ձեզ, թէև գիտեմ որ կարի ծանր էր ձեզ այդ փորձը։

Որովհետև հարկադրեալ էք ձեզ հասած թղթակցութեանց մէջէն յապաւել [illegible] ձեզի ուղղուած ձանձրութիւն չտալու համար զանց կընեմ այս անգամ դժբաղդ դէպքերու նկարագրութիւնները, թէև անոնք չեն պակսիր մեր շուրջը թէ՛ ազգային շրջանակին մէջ և թէ՛ անկէ դուրս։

Աղօթենք ուրեմն որ ոչ միայն լրագրաց մէջէն, այլ նոյն իսկ ժողովրդեան կենաց մէջէն դադրին դժբաղդ դէպքերն, որք ոչ ուրախ հաճոյք կը պատճառեն, ո՛չ կրողին և ո՛չ լսողին։

Մինչև այդ երջանիկ օրն սպասենք որ մտքերը հանդարտին և իրերն այնպէս տեսնեն ինչպէս որ են. այն ատեն, հաւատամ եմ որ փոխանակ արդելք դնելու լրագրաց՝ յորդոր պիտի կարդան, որպէս զի իւր հսկող հասարակաց անդորրութեան նշանակէին այն դէպքերն որք կը վրդովեն տէրութեան որ և է մէկ հպատակին հանգիստը։

Լրագրութիւնն իւր այս օրուան անձուկ սահմանին մէջ իսկ կարևոր ծառայութիւններ կը մատուցանէ տէրութեան և ազգին, վասն զի գիտեմ թէ շատեր կան, որք միայն լրագրի միջոցաւ նշաւակուելէ վախնալով՝ սանձ դրած են իւրեանց մոլի հակումներուն. այս թէև չարագործներ զիրենք, բայց զերծ կը պահէ զժողովուրդն անոնց դժբաղդ հետևանքներէն։

Որչա՞փ աւելի մեծ պիտի ըլլար լրագրութեան մատուցած ծառայութիւնն՝ եթէ ազատ ըլլար նա բառին ամբողջ նշանակութեամբը, ազատ քմահաճ դատապարտութիւններէ, թէ՛ ազգային ըլլան և թէ՛ քաղաքական։

Վասն զի, Խմբագրապետ Տէ՛ր, դուք ինձմէ լաւ գիտէք թէ մեր լրագրաց ազատութիւնը միայն տէրութեան կողմէն սեղմեալ չէ, այլ և ընթերցողաց ազատութեամբն ու նախապաշարմանց [illegible], ինչպէս երբեմն սեղմեալ էր նաև ազգային վարչութեան կողմէն։

Իսկ գաւառական թղթակիցներու ազատութեան սահմանն աւելի նեղ է, վասն զի որչափ ալ որ նոքա զիրենք ծածկեն կեղծ ստորագրութեամբ ևս, դիւրաւ կը ճանչցուին և խկոյն կը հալածուին անոնցմէ՝ որոց յոռի արարքը կամ անտարբերութիւնը նշաւակած են. վա՛յ այն թղթակցին եթէ երբեք ազգային պաշտօն մ՚ալ կը վարէ։

Ահա ինչո՛ւ համար ձեր Պոնտոսի

Թղթակիցը յաճախ լռութիւն կը պահէ այն նիւթոց վրայ՝ որոց վրայօք կուզեր ազատութեամբ խօսիլ և գրել։

Երբ արդեօք մեր լրագիրներն ալ պիտի հասնին այն նախանձելի վիճակին, յորում իրենք իրենց բաւական յետոյ կարող ըլլային առանձին թղթակիցներ պահել գաւառաց մէջ, որք ազատ ամեն նկատումներէ՝ ապտակէին ինչ որ պարսաւելի է, և քաջալերէին՝ ինչ որ գովելի է։

Վերջերս քաղաքիս մէջ պատահած նշանակութեան արժանի դէպքն է Հայուհեաց ընկերութեան մը կազմութիւնը՝ յորդորանօք Ս. Առաջնորդին։

Այն ընկերութեան նպատակն է օգնել իւր սեռին դաստիարակութեան՝ իւր նկամուտից մի մասն նուիրելով տեղւոյդ Ազգանուէր-Հայուհեաց, մի մասն տալով տեղւոյս աղջկանց վարժարանին և միւսն իբրև դրամագլուխ ամբարելով։

Կը մաղթեմ որ Պօնտոսի գեղեցիկ սեռը քաջալերուելով իւր Պոլսեցի քերց օրինակէն՝ յառաջանէր իւր գեղեցիկ սկզբնաւորութեան մէջ։

Մասնաճիւղ մ'ևս կազմուած է զօրաւոր սեռէն Միացեալ-Ընկերութեանց օգնելու համար։

Այս ամենը շարժում կենդանութեան և շարժումը կեանք է, որուն առաւօտները ըլլալ կը փափաքի միշտ

Ձեր

ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԷՆ ՄԸ.

ԶՄԻՒՌՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Համբարձում Խիլէքճեան էֆէնտոին հետևեալ յօդուածը կը ղրկէ մեզ հրատարակելու խնդրանօք.

. . . Խմբագիր.

Մասիսի 2791 թուոյն մէջ Ձեր Զմիւռնաբնակ թղթակցին մէկ գրութիւնը հրատարակած էք, որուն մէջ զիս ալ իր քննադատութեանը առարկայ ըրած է յիշեալ թղթակիցը։

Անգամ մը Զմիւռնիոյ մէջ Ազգային վարժարանաց վիճակին վրայ տեսնախօսութիւն մ'ըրած ատեն, որուն կարծեմ ձեր թղթակիցն ալ զինքը ներշնչող պարոններն ալ ներկայ էին և որմէ դժբաղդաբար պէտք եղած օգուտը չեն քաղած, բաղդատութիւն մ'ըրած էի, որուն համառօտ իմաստը հետևեալն էր։ «Հին Յունաց մէջ — ըսած էի — երբ մէկը կը հիւանդնար, կը տանէին զինքը հրապարակին վրայ կը դնէին, որպէս զի անկէ անցնողները տեսնեն և ամեն մարդ իր գիտցած դարմանը առաջարկէ։ Մեր մէջ դաստիարակութեան և դպրոցաց խնդիրը դեռ ճիշդ այն վիճակին մէջ կը գտնուի, ինչ վիճակի մէջ որ էր Յունաց մէջ բժշկական գիտութիւնը ասկէ գրեթէ 25 դար առաջ։ Ամեն մարդ, չափահաս և դեռահաս, ուսեալ և անուս և մանաւանդ կորդ մը թերուս մարդիկ, որ ամեն բան գտնելու և դատողութեան յանդգնութիւն ունին, դաստիարակութեան, դպրոցաց կազմութեանց և ուսմանց ծրագիրներու վրայ կը խօսին ու գրեն առանց դեռ «իրագիտութիւնն» ու «իրաւագիտութիւնը» իրարմէ որոշելու կարողութիւնն ունենալու և առանց կանոնաւոր վարժարանի մ'երեսն անգամ տեսած ըլլալու։ Մեր մէջ չէ հասկցուած տակաւին թէ դաստիարակութեան և դպրոցաց կազմակերպութեան գործն ալ բժշկական գիտութեան պէս մասնագիտութիւն մ'է, որ երկար տարիներու աշխատութեամբ կ'ստացուի ևն»։

Դուք քաջ գիտէք, . . . Խմբագիր, որ ես քննադատութեան ազատութիւնը կը յարգեմ, եթէ նախ անոր նպատակը հասարակաց օգուտն է և ոչ թէ անձնական կամ կուսակցական շահերու և մեքենայութեանց պաշտպանութիւնը. և երկրորդ, եթէ քննադատողը իր քննադատած նիւթին ձեռնհասութիւնն ունի և իր նպատակը իրօք խնդիր մը լուսաբանել է և ոչ թէ յամպէտս թուղթ մրոտել։ Նախ Ձեր թղթակիցը, դեռ շատ ապրելու և ուսանելու պէտք ունի, որպէս զի կարող ըլլայ հասկնալ թէ ինչ է ընդհանրապէս կրթութիւնն ու դպրոցը և ինչպիսի ուսմանց ծրագիր պէտք է մասնաւորապէս Իզմիրի Հայ հասարակութեան համար. և երկրորդ՝ թէ և ամեն մեքենայութեանց թափանցելու կարողութիւն ու անոնց դէմ դատախազ ըլլալու նպատակն ունենալ կը կարծէ կամ կարծեցնել կուզէ, բայց ինքն ալ նոյն մեքենայութեանց գործիք կըլլայ յանդէտս, կամ կամաւ մեքենայութիւնք և սուտ թիւնք ի գործ կը դնէ։

«Խիլէքճեան էֆէնտոին պաշտօնավարութեան մասին առանց մեր կողմէ բան մը խօսելու —կ'ըսէ Ձեր թղթակիցը— բաւ կը սեպեմք քաղել յետագայ յօդուածը «Պատասխան» խորագրով տետրակէն, որ ներկայ տարւոյս փետրվար ամսոյն մէջ հրատարակուած է Զմիւռնիոյ մէջ, այս պարբերութեան լիովին համակարծիք ենք»։

Նախ երկու խօսք «պատասխանի» խորագրով տետրակի մասին։ 1880 յունվար ամսոյ մէջ «Դպրոցական խնդիր» անուն տետրակ մը հրատարակուած էր Իզմիր. երեք ամիս այս տետրակին պատասխան հրատարակուած է յիշեալ «Պատասխանի» անուն տետրակը։ «Դպրոցական խնդիրը» գրուած էր ինձ ժամանակին չեմ գիտեր որու ձեռամբ. յետոյ նոյնը խրկեց և բարեկամ մը, որ միանգամայն անոր հեղինակները ծանօթացուց։ Այդ տետրակը իմ՝ Իզմիրի Ազգային Վարչութեան և Ուսումնական խորհրդոյ ներկայած կրկին տեղեկագիրներուս կարևոր կէտերը մէջ բերած և անոնց վրայ հիմնուելով խորհրդածութիւններ և դիտողութիւններ ըրած էր, որք բոլորովին ի նպաստ ինձ էին։ Տետրակի հեղինակներու մասին տեղեկութիւն չառած՝ կարծեցի բնականապէս թէ բարեկամ գրչի մ'արդիւնք է. բայց մեծ եղաւ զարմանքս՝ երբ իմացայ թէ անոր հեղինակները այնպիսի անձինք են՝ որք հակառակորդացս դասուն կը պատկանէին քանի որ ես Իզմիր էի։ Այսու ամենայնիւ չուզեցի այդ երկիցս նըպաստաւոր և տարօրինակ դէպքէն օգուտ քաղելու, վասն զի ըստ իս՝ ոչ պաշտպանութիւն և ոչ յարձակում կարևորութիւն ունին եթէ անոնց հեղինակները ինքզինքնին չեն ճանչցուներ հասարակաց առենին առջև։ Նոյն տեսակէտով այժմ ալ չեմ ուզեր նոյն տետրակին այն կտորները մէջ բերել, որք կը հաստատեն թէ «Պատասխանի» անուն տետրակին ինձ վերաբերած և Ձեր թղթակցին օրինակած մասը սոփեստական ոճով յերիւրեալ ստութեանց հիւսուածք մ'է, որ ոչ անոր հեղինակին և ոչ Ձեր թղթակցին պատիւ կը բերէ, եթէ կարելի է պատւոյ խօսք ընել այնպիսի արարածոց հետ՝ որք գիտութեամբ կամ անգիտութեամբ ձրի թշնամանք և զրպարտութիւն ընելու ախտն սովորութիւնն ունին։

«Պատասխանի» անուն տետրակը ձեռքս չէ անցած, բայց հաւանական է թէ հեղինակի ստորագրութիւն չի կրեր, Ձեր թղթակիցն ալ կեղծ անուան մը տակ ծածկուած է, որ հաւասար է բնաւ ստորագրութիւն չկրելու։ Եթէ այսու ամենայնիւ հարկ դատեցի դաւադրողի յարձակման մը պատասխան տալու, պատճառը նախ այն է որ այդ յարձակումը տեղի կունենայ լրագրի մը միջոցաւ, որ խմբագրի մը խոհական տնօրէնն ու պատասխանատուութեանը տակ կը հրատարակուի, և երկրորդ երբեմն և մանաւանդ այժմ, հասարակաց օգուտը կը պահանջէ որ դիմակաւոր հակառակորդաց դիմակը վար առնուի ի խրատ և ի զգուշութիւն իրենց և իրենց նմաններուն։

Այժմ դառնանք «Պատասխանի» տետրակին այն պարբերութեանը, որուն լիովին համակարծիք է Ձեր թըղթակիցը։

«Այժմ յայտնենք Խիլէքճեան էֆէնտոի ամենամեծ սխալմունքը, որով իւր բոլոր ջանքն ու աշխատութիւնը (լաւ որ դէթ այդ չէ կրցած ուրանալ հեղինակը) ի դերև ելնելէ զատ՝ նաև իւր քաջ մանկավարժ իր ունեցած համբաւը Զմիւռնիոյ մէջ սպառսպառ կորսւ»։ Եթէ յիրաւի Զմիւռնիոյ մէջ «քաջ մանկավարժի» համբաւս կորսուած իսկ ըլլար, այդ կորուստը նշանակութիւն չի կրնար ունենալ, վասն զի Իզմիրի կամ ո և է ուրիշ հասարակութիւն մը ձեռնհասութիւն կամ իրաւասութիւն չունի մանկավարժութեան կամ ո և է ուրիշ մասնագիտութեան վկայագիր տալու կամ չտալու։ Եթէ խօսքը հասարակաց կարծիքին կը վերաբերին, դարձեալ չեմ կարծեր որ Իզմիրի Հայ հասարակութեան ճշմարիտ և հաւատարիմ թարգման ըլլայ «Պատասխանի» հեղինակը, լաւ գի դուցէ ինքն ալ քաջ գիտէ թէ Փողաքեան ժողովոյ երկու անդամք իրենց հետ շատ մը ծնողքներ ունենալով՝ իմ ճանապարհ ելնելուս արգելք եղած և թախանձած էին որ քանի մը օր ալ սպասեմ, որպէս զի իրենք ժամանակ ունենան մեքենայութիւնք ընող կուսակցութեան մը դէմ մաքառելու։ Ընդունեցի իրենց խնդիրը հետևեալ խօսքերով. «գիտեմ որ չպիտի յաջողիք, բայց որպէս զի չմեղադրէք իս թէ բարեկամաց համար քանի մը օր ալ պահել չուզեցի՝ կը մնամ»։ Վերջին օրը երբ իրենց հետ տեսնուեցայ՝ այնպիսի յայտնութիւններ ըրին ինձ, որոց կը փափաքէի բնաւ տեղեակ չըլլալ, և ըսի իրենց, «կուենդ պիտի չորսնակուի, և ես չեմ ուզեր իմ ներկայութեամբս քաջալերել զայն, մանաւանդ այնպիսի անձանց դէմ՝ զորս ցարդ բարեկամ ճանչցած եմ»։

«Պ. Խիլէքճեան յԻզմիր ժամանած օրէն — կը շարունակէ «Պատասխանի» տետրակին հեղինակը — մեր դպրոցաց ուղղութիւն մի տալու համար կը պարտաւորէր չէ թէ նախ Դպրոցաց վիճակը նկատողութեան առնուլ, այլ նախ իմաստասիրել թէ ի՛նչ կարգի ժողովրդեան մի զաւակունքը կրթելու պաշտօն ստանձնած էր։ Կը պարտաւորէր՝ փոխանակ բարձրէն թռելու և Եւրոպական համալսարանաց (°) և ուսումնարանաց վրայ լեզուներ թափելու և Իզմիրի մէջ անիրանալի բաներ երևակայելու, իմանալ թէ Զմիւռնիոյ Հայոց այս աղքատիկ զաւակունքը, որք անժամանակ դպրոցէ կը մեկնէին, ի՛նչ անմիջական նախնական ուսումներու պէտք ունէին և ըստ այնմ Դպրոցին այնպիսի ուղղութիւն մի տալ, որ լիուլի համապատասխանէր ժողովրդեան պահանջմանց»։

Սկսիմ նախ դպրոցական վիճակը նկատողութեան առած ըլլալու յանցանքէս։ Ի հարկէ ի՛նչ հարկ կար դըպրոցաց վիճակը նկատողութեան առնուլ կամ երևան հանել, չէ՞ որ քանի մը տարի առաջ ես ինքնին յայտարարած էի ուրիշ առթիւ թէ «մեր ազգային գործերը նեխեալ ջուրերու կը նմանին, որչափ խառնես՝ այնչափ գէշ հոտ կարձակեն. (1871, Տեղեկագիր Շահնազ վարժարանի)» բայց անկէ տարի մը առաջ ալ ըսած էի թէ «վարժարանները դաստիարակութեան տեղի կը նկատենք և ոչ թէ անկելանոց կամ անիրաւութեանց և խարդախութեանց որջ.» (Օրագիր, թիւ 199, 1870)։ Ուստի չէի կրնար «Պատասխանի» տետրակին հեղինակին փափաքանացը համեմատ վարուիլ, այլ պէտք էր պարտքս կատարել իբրև «քաջ մանկավարժ»։ Այս մէկ. Երկրորդ՝ Իզմիրի վարժարանները իմ տեսչութեանս օրով չի հաստատուեցան. անոնք երկար տարիներ գոյութիւն ունեցած էին արդէն, և բնիկ տեղացի կամ երկար տարիներէ ի վեր «Իզմիրի ժողովրդեան վիճակին և անոր զաւակաց պէտք եղած կրթութեանը տեղեակ» տեսուչներ, հոգաբարձութիւններ և ուսումնական խորհուրդներ ունեցած էին, որք արդէն քանի մը ուսմանց ծրագիրներ շինած և հրատարակած էին (1). իմ պարտքս էր քննել և հասկնալ նախ թէ այդ ծրագիրներէն ո՞րը գործադրութեան մէջ է. երկրորդ՝ թէ վարժարանաց վիճակը ընդունուած ծրագրին կը համապատասխանէ՞. երրորդ՝ թէ ընդունուած ծրագիրը աշակերտաց մեծագոյն մասի՞ն օգուտը նկատի առած է թէ միայն սակաւաթիւ ընտրելոց, ինչպէս որ Պոլսոյ վարժարանաց մէջ գիտած էի արդէն. չորրորդ՝ թէ աշակերտաց կամ որ նոյն է ժողովրդեան մեծագոյն մասին օգուտը ի՞նչպիսի ծրագիր կը պահանջէ։

(Մնացեալը յաջորդ թուով)

Հ. ԽԻԼԷՔՃԵԱՆ

"ՕՆԱՆՈՒ ՄԵՂՔԸ" (*)

Կ. Պոլիս 14 յունիս 1881.

. . . Խմբագիր.

Մատենագրական քննադատութիւնք ի մէջ-այլոց այն օգուտն ևս ունին որ ժողովրդեան գիւրութիւն կուտան ընտրելու իրեն համար չահաւոր եղող գրքերը։

Կարդացի «Օնանու Մեղքը», որ Թիսօ Գաղղիացի բժիշկին հեղինակած և Պ. Ե. Մուրատեանի ձեռամբ կոկիկ և դիւրահասկանալի լեզուաւ Հայերէնի թարգմանուած գրքոյկ մ'է։

Մատենագրական յօդուածագիր մը անհրաժեշտ եղող հանգամանքները դժբաղդաբար չունիմ, հետևաբար և չեմ կարող իր ամեն պարագայներովը գնահատել զայն։ Միայն զայն կարդալով հաստատապէս համոզուած եմ թէ այն գըրքոյկը իւր պարունակած օգտակար ծանօթութիւններովը և կարևոր տեղեկութիւններովը կրնայ մերազնէից չահուէտ ըլլալ։

Այն ընտիր երկասիրութիւնը, ինչպէս յայտնի է, մարդկային տեսակը ապականող դժնդակ ախտի մը, այն է գիճութեան վրայ կը խօսի մանրամասնօրէն և կրական օրինակներով այն սոսկալի ախտին առաջ բերած հետևանքները կը նկարագրէ։ Պ. Ե. Մուրատեան զայն հայերէնի թարգմանելով միջոցներ հայթայթած է Ազգիս պատանեաց և երիտասարդաց՝ վտանգաւոր և ահարկու անկումէ մը ազատ մնալու համար։

Ներհուն անձանց թողլով թուել մի ըստ միոջէ այն երկասիրութեան անվիճելի օգուտները, ես կը շատանամ միայն իմ ջերմ շնորհակալիքս յայտնել Պատ. թարգմանչին իւր ըրած պատուական ընտրութեանը համար։ Ապահով եմ թէ ինձ հետ պիտի փութան շնորհաւորել զՊ. Մուրատեան ամեն անոնք որ կարդան այն գրքոյկը, որ միանգամայն կրնայ առաջնորդ մը ըլլալ ծնողաց՝ իրենց մատաղ զաւակաց առողջ կազմը չըխանգարուելու համար հարկ եղած զգուշութիւնները ընելու մասին։ Արժան և պէտք է որ այսպիսի ամենակարևոր գրքեր ազգին մէջ մուծանելու մասին աշխատող անձինք քաջալերուին ժողովրդեան կողմանէ յօգուտ նոյն իսկ ժողովրդեան։

Մատուցանելով սոյն առթիւ իմ խորին մեծարանքս առ Ձերդ Մեծապատուութիւն,

Մնամ ամենայն ակնածանօք

Բ. Ա.

(1) 1868էն առաջ դպրոցները ծրագիր ունեցա՞ծ են թէ ո՛չ չեմ գիտեր, վասն զի հակառակ բոլոր խուզարկութեանցս բան մը չի կրցայ ձեռք բերելու։

(*) Այս նկատմամբ մտադիր եմք առանձին ալ գրել։ Ծ. Խ.

Ի ՄԱՀ
ՊՕՂՈՍ ԷՖԷՆՏԻ ՎԱՀԱՆԻՒՈՑ
ՀԱԶԱՐԱՊԵՏ ԲԺԻՇԿ ԱՐՔՈՒՆԻ ԲԱՆԱԿԻՆ

Մինչդեռ ամեն ոք բերկրութեամբ լի կը կ'ոչէր 80երորդն, ողջունելու համար մի նոր թուական, նոր կեանքով. աշխուժով ողեւորուած՝ սիրոյ գիրկընդխառնութեանց քաղցր համբոյր կուտար իւր շուրջ պատողներուն, Պօղոս էֆ. Վահանի իւր կենաց շրջանն կը փակէր, թողլով մեզ սուգ և արտօսր, միշտ և կսկիծ։

Հայ ազգն այս անցեալ աղետալից տարւոյ շրջանին մէջ ի հող դըրաւ բժշկական ասպարէզին յառաջադէմ գիտուններ, որոց վրայ դեռ կը սգայ անմխիթար։ Անոնք մահուան կոչը ճանկերն նոցա կենաց վարդի փափուկ թերթերն փետեց, նոցա մատղ թեւերն ջլատեց, և սառն հողէ վերմակին տակ նոցա սիրտն խարակեց . . . ։ Օ՜հ, իցիւ այս վերջինն լինէր իւր անկուշտ աւարին։

Պօղոս էֆ. սառն և վեց տարեկան հասակին մէջ իւր հայրենիքէն եկաւ ի Կ. Պոլիս, իւր անհուն բաղձանաց համեմատ ուղեց մտնել Արքունի բժշկական վարժարանն և յաջողեցաւ։ Տասն երկու տարի շարունակեց և վերջապէս վկայագիր ստանալով՝ հարիւրապետի աստիճանաւ՝ իւր հրամեշտն տուաւ դպրոցին։ Կառավարութեան հրամանաւ և (Փօլ աղասի) աստիճանաւ Եմէնի մէջ պաշտօն վարելու մեկնեցաւ, ուր չորս տարի մնալով վերադարձաւ։ Դեռ խոնջն չառած, դեռ իւր բարեկամաց հետ չտեսնուած, սոխակուեցաւ, թէ և հազարապետի պաշտօնով, երթալ Բումէլիի կէս վայրենի ժողովրդոց մէջ իւր ճակատագրին հետ մրցելու, ուր դուցէ կ'զգար թէ մտուլուտ էր մահն կանխահաս, և խօթացեալ վերադարձաւ։ Փառք և աստիճան չէր սիրեր, մի միամտագձառ սիրտ ունէր, կը յուզուէր յոյժ ազգին վիճակին վրայ և տխուր հառաչներ կ'արձակէր. հեզ էր, մարդասէր էր։ Մի անկեղծ սիրտ և հաստատուն կամք ևս ունէր, տասն երկու երկար տարիներուն մէջ ճիգ թափեց մի ինքնաշարժ մեքենայի գիւտն հնարելու, և մահուանէն մի քանի օր յառաջ իւր փորձի յաջողութիւնն մեզ կաւետէր. Այլ մինչ մահուկոչնակն կը հնչէր և իւր գագաղն դէպ գերեզման կ'ուղղուէր, ձուլարանն իւր յանձնարած գործիներն ու մեքենաներն, իւր հանճարի թանկագին կաթիլներն, տուն կը բերէր. աւա՜ղ, իւր աչքեր փակուած էին, և չը տեսաւ զայնս։

Դու, որ, թէպէտ մութի մէջ, նախասահմանուած էիր ոչ նուազ մեծ դեր կատարելու մարդկութեան շաղին մէջ, ամհի հայրենակիցս, թողիր զաշխարհն և իւր հրապոյրներ, որոց վրայ այնքան զգացմամբ կը խօսէիր. չատ համարեցիր նորա դառնութիւններն, թօթափեցիր զայնս ժամանակէն խիստ առաջ։ Փերճուհիդ ի հող դրիր, և դուցէ նորա կսկիծն կրծեց սիրտդ ալ։ Այսա էր թողիր, Արմենակդ, քո յուսոյն ապագայ պսակ, անհայր և անտերունջ. դու որոյ նըման քիչ հայեր կը գտնուին, կը փափաքէիր կարճ ատւոր մէջ ներշնչել փափուկ զգացումներ և որդիական ամեն պարտքեր։ Երբ հայրս մի փոքր տկարութիւն ունէցաւ, փութացիր դեղ և դարման մատուցանելու, այլ չը կրցայիր քո անձն փրկել։

Մինչ կը սրանջայիր չղթայեալ վիճակէդ և անհուն իղձ կը տածէիր առ հայրենիսդ, երթալ քո կենաց մնացորդն ալ ի յառաջադիմութիւն նորա գործածելու. այլ քո ամեն իղձեր փոշիացան մահուան եղծիչ շնչոյն առջև, եթէ բժշկական ասպարէզն մի մշակ կորսւ, Արաբկիր մի հարազատ զաւակ, և Հայ ազգն մի հանճար։

Անմխիթար վշտաց մէջ, Ազնիւ Հայրենակիցս, կը մատչիմ դողդոջմամբ ցրտասառոյց գերեզմանիդ, արձակել հառաչ մը, արտասուաց կայլակ մը, որ պիտի ամրապնդէ յիշատակդ յերկինս ի վեր. ո՜ղջ, պացիր դու անվախճան, յայդ կեանքս, և ղրկէ պաշտպանդ Արմենակին։

Աւետիք Տ. Սաթէճեան

1881 Յունվար 13
'ի Կ. Պոլիս

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՑ

Ցուցակ Նուիրատուաց Զմիւռնիոյ օտարականաց խաչի Մասնաժողովոյ ձեռամբ.

(Շարունակութիւն)

		Արծ. ղրշ.
Իքար Ֆրէր		10
Պարի Ֆրէր		20
Ֆիտաօ է Քոմբ.		10
Ք. Պրիհման		10
Ճօյի է Քոմբ.		10
Բ. Ցլեօթի		10
Ժ. Թօրուզ		10
Ե. Բ. Բ. Նորիք		5
Թ Ա. Թելօզլու		11 68
Ս. Թօրամանօզլու		9 70
Էլիա Աքքաշ		25
Տ. Լամպօզլու		15
Լ. Ասլան օղլու		25
Վիթէլ	20 լիրա	107 10
Մարթի է Արթի		10
Հ. Ցէբօրթ է Քոմբ.		10
Հէֆթի է Սրիլէր		20
Ա. Քասապ օղլու		25
Ալեքսանտր Սիտի		50
Հ. Արճի է Ֆիզ		20
Կէօք Պաշ օղլու		15
Քրիսթօֆի Հէքիմ օղլու		10
Եաքօ Մէլէմէն		5
Հասիփ է Բլոքօ		15
Լաթիանի Ֆրէր		15
Հաճի Ֆօթի		2
Բէչտիմալճի օղլու		5
Քէհեա օղլու		10
Քարլը օղլու Սիտրօֆի		15
Ն. Ալաճաճի օղլու		10
Մայիս Մարտօս		10
Նօրէն Աքքաշ		20

Նայի Ըշըլեան		20
Խ. Իլիատի		10
Բոմոնի Երիատի		10
Վուրնան է Բոմբ.	5 լիրա	16 5
Էթիէն Վաստլ		10
Թօքուզ է Տրաքօքուլի		20
Յ. Եուսուֆ		100
Ռ. Շայթլին		20

(Շարունակելի)

ԼՍԱՐԱՆ
ՍԱՀ. ՍԱՆՈՒՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ի Ն. Վարդանեան վարժարան Սամաթիոյ

Բ. Շրջան.— 1881 Յունվար 18
Կիրակի ցերեկ 'ի ժամ 7 1/2

ՄԱՍՆ Ա.

Բանախօսութիւն—Մեծ. Տիգր. Շիշմանեան էֆէնտի.

Նիւթ—Ճանապարհորդութիւն ի Հայաստան.

Նուագք.

ՄԱՍՆ Բ.

Բանախօսութիւն — (Նոյն)

Շարունակութիւն և վերջ.

Նուագք.

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Սարգավագբեալքս Գօնի Եղբարց և Շահինէ հետ ընկերութեամբ Ղալաթիոյ Սանտըգճըլար փողոցը թիւ 130 գործատունն հաստատելնուս 'ի վեր՝ արժանացեր քաջալերութեանց պատուարժան յաճախորդաց բազմութենէն : Ամեն ոք լաւ գիտնալով մեր գործարանէն ելած ծխախոտին ընտրութիւնը, ճաշակը և գիներուն չափաւորութիւնը տեսակներուն համեմատութեամբ. ուստի և մեզ հարկ եղաւ, աւելի ընդարձակ ասպարէզ մը տալ մեր գործառնութեանց :

Եւ նախ՝ մեր գործարանն ու վաճառատունը փոխադրեցինք առաջնոյն դիմացը 109 թիւ շէնքին մէջ, որ իւր անհամեմատ ընդարձակութեամբը խիստ յարմարութիւն ունի թէ մայրաքաղաքէս թէ գաւառներէն և թէ օտար երկիրներէ եկած բազմաթիւ հրամաններըն յոյժ գոհացուցիչ կերպիւ և փութով կատարելու.

Երկրորդ՝ ծխախոտոյ ներքին արտադրող ամեն կողմ և մանաւանդ Յենիճէ յատուկ գործակալներ կարգելով սկսած ենք մանաւոր խնամօք պատրաստել տալ բերքը և ահա այս խնամոց և զոհողութեանց շնորհիւն է որ այսօր ամենընտիր և հոտաւէտ ծխախոտներ կարող ենք մատակարարել նաև 150նոց, 200նոց, և 300նոց և աւելի բարձր գիներով ըստ տեսակին.

Այսուհետև ոչ ոք պիտի վարանի իւր ճաշակին յարմար ընտիր ծխախոտ գտնելու մասին, բաւական է դիմել մեր վերոյիշեալ գործատունն 'ի Ղալաթիա Սանտըգճըլար փողոց թիւ 109, և կամ ամեն ծխավաճառներէ խնդրել մեր գործարանէն ելած ապրանքներէն :

Օտար երկիրներէ ապրանք ուզողները կը մասնակցին այն մենաշնորհին, զոր ունիմք կայսերական կառավարութենէն, որ է պանտրօլի տուրքէն ազատ ըլլալ, որով 0/0 ին 20 չափ կունենան :

ՏԷՄԻՐՃԱՓՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Հասարակաց առողջութեան օգտին համար

—o—

ՄԵԾ ԴԵՂԱԳՈՐԾԱՐԱՆ
ԵՒ
ԴԵՂԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ ԱՐԵՒԱՆՇԱՆ
Վ. ԾԱՆՆԻ

Սենթրալ հըսարլը եօքուշի Թիւ 1, 2.

Այս հռչակաւոր հաստատութիւնն հիմնեալ 1867ին իւր հաճաբեղ տիրոջմէն, միշտ գոհ ըրած է Կ. Պոլսոյ պատուարժան հասարակութիւնը՝ թէ՛ իւր դեղօրէից լաւութեամբն ու անխարդախ մաքրութեամբն, և թէ՛ դեղագրոց խնամով և ուշադրութեամբ շինուելովն, թէ՛ գիներուն չափաւորութեամբն, որ այս հաստատութեան յատկանիշն եղած է, և թէ՛ վերջապէս իւր պաշտօնէից բարեբարոյութեամբն և յարգական վարմունքովն իւր բազմաթիւ յաճախորդաց հետ :

Այն հաստատութիւնը նշանաւոր եղած է թէ՛ մեծ և թէ՛ փոքր քանակութեամբ վաճառած հետևեալ նիւթոց մասին քիմիական և դեղագործական բաղադրութիւնք, դեղորայք և վիրաբուժական գործիք, քաուչուէ շինուած նիւթեր, լուսանկարչական նիւթեր, քիմիական գործիք, զուտ Սօլֆաթօ, գինիներ, անուշահոտութիւնք, ամեն ժամու համար արուեստական սառոյց : Վաճառատունը կարող է նաև ամեն պարագաներու մէջ հիւանդանոցներու, վարժարանաց և կառավարութեան իսկ պէտք եղած դեղագործական նիւթերը մատակարարել, խիստ շահաւոր կերպիւ իւր յաճախորդաց համար, դուրս ղրկել և բերել տալ, յանձնարարութիւններ ընդունիլ :

Պ. Ծաննի Բերայի մէջ ալ դեղարան մը հիմնած է 1852ին որ այժմ իր որդւոյն Տօքթօր Ժ. Ծաննի վկայեալ դեղագործին յանձնած է գործարան մ'ունի քիմիական վերլուծութեան համար, Բուսճուգի մէջ ալ դեղավաճառանոց :

Ադրիանուպօլսոյ մէջ կաղային (կաղէօղ) ըմպելեաց գործատուն, գարեջուրի մթերանոց, գործակալութիւն ամեն տեսակ դեղօրէից և այլ նիւթոց :

Գիները խիստ չափաւոր :

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ

Փոքր «Վանձէր» կոչուած ձեռքով դարձող ու անքակ կար կարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն աժան է, երաշխաւորութեամբ կը տրուի, աւրուածները կը շտկուի կարելու չգիտցողին դաս կը տրուի. Կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան :

ԱՅՍԵՐԻ ՎԻԿՈՐԸ

Ով որ իր մազերուն թափիլը չուզեր, «Այսերի վիկօր» կոչուած մազի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մազի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մազ չի թափելու համար կը ծախուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ Վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով տեսնուած է, և Պոլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ : Անոնք որ իրենց մազերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, շուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չը զղջան։ Թափելու վրայ եղող մազերը կը հաստատէ ու կամրապնդէ, թափածներուն տեղը մազ կը բուսցնէ երբոր մազերուն արմատը մեռած չէ, ու ճերմկած մազերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը շիշերուն հետն է. Կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան :

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ :

Խմբագրատան տեղն է Կ. Պոլիս, Պաղչէ-Գաբու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները .

ԿԱՐԻՆ. Յօհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթմայօլլեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղուարդ էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ. Մազմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէօլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրգամեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչոյ էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆ.
ԵՒԴՈԿԻԱ. Յակոբ էֆ. Պոնճուքեան.
ԽԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Տէրունեան.
ՎԱՆ. Պետրոս » Գարամանճեան.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Կ. Ոսկերչեան
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ՈՒԹՈՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՃԷԼԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 16 յունվ.

Օսմ. Բօնօ. գոցուելոյ	14, 4
» » բացուելոյ	14, 1
» » կէս օրին	14, 1 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Անփէթէ Ժէնէր. 6 0/0	Անգլ. լիր.	4,25
» Օթօման (գ. կա.)	»	3, 8
Կ. Պոլսոյ Պանքան	»	8,20
Բրէտի Ժէնէրալ 6 0/0	»	3,21
Փոխ. 1863 (Մուսթան) 6 0/0	Ֆր.	70,
» 1865 (») 6 0/0	»	71,
» 1869 (Բինար) 6 0/0	»	70,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)	»	22,50
» 1873 (Բինար) 6 0/0	»	65,
Թուրքիոյ երկաթուղի	Ֆր.	45,75
Լաւրիում	»	104,
Թրամուէյ	Օսմ. լիր	385
Թղթադրամ	»	1200

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն)	Ղրշ.
Անգլիական ոսկի	110 5
Գաղղիական »	87 28
Բօլ	90 12
Իւլիկ	51 25
Պատավն թաղթ 8 րուպի 78 ղուրք	
Պատավն արծաթ (նոր)	90
Մէճիտիէի տարբերութիւն	8 4
Լեհնոյ	128 35
Հինդոյ	212 10
Հինդոյ (անկէտ)	185
Մէլթապէ	209
Կըխէա	700

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 27 յունվ.

Անգլ. Բօնօ.	98 3/4
Օսմ. »	12 7/8
Փոխ. 1865	14 1/2
» 1869	14 1/8
» 1871	72 3/4
» 1872	22 1/2
» 1873	15
» 1877	85 7/8
Պանք Օթօման	11 5/8
Ռուս. փոխ. 73ի	90 3/8
Եգիպտ. միացեալ	71
» արտօնաւոր	94 5/8
Տայրա Սանիէ	74 1/2
Փոխ. Ռօչիլտ	94 1/2
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	—

Փարիզ 27 յունվ.

Գաղղ. Բօնօ. 5 0/0	120·42 1/2
» » 3 0/0 Նոր	84 17 1/2
Օսմ. Բօնօ.	15 05
Փոխ. 1865 Ֆր.	70·
» 1869	71·
» 1873	66·
Օսմ. Երկաթուղի	47·25
Պանք Օթօման	544·37 1/2
Քրէտի Լիոնէ	1115
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	95 1/4
» » Արևելեան	61 1/4
Իտալ. Բօնօ.	87 65
Եգիպտ. միացեալ	361·25
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25·56

Վիէննա 27 յունվ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	118 70
Թուրքիոյ երկաթուղի	21·10

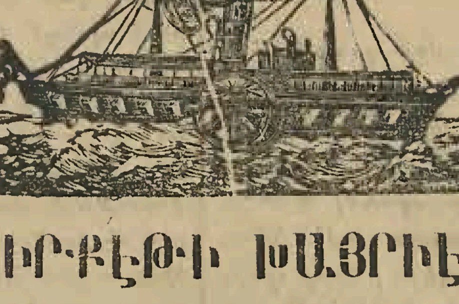

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1881 ՅՈՒՆՎԱՐ 1 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆՎԱՐ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
2 15	Ենիմահալլէէն Մէգարպուրնու, Պէյիւքտէրէ, Թարապիա Ենիքէօյ Ստէնիա. Պօյաճըքէօյ. Բ. Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտ գիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.) (Յունվ. 20էն ժամը 2ին.)	20
2 45	Բ. և Ա. Գավաք, Ենիմահալլէ Մէգարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ. Էմիրկեան, Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավուտքէօյ։ (Յունվ. 20էն ժամը 2 1/2ին :)	34
3 45	Ենիմահալլէէն Մէգարպ. Պէյիւքտ. Թարապիա. Ենիքէօյ, Ստէն. Էմիրկեան, Պօյաճըքէօյ, Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Օրթաքէօյ։ (Յունվ. 20էն ժամը 3 1/2ին)	33
4 45	Ենիմահալլէէն Մէգարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ Ստէնիա, Էմիրկեան. Պօյաճըքէօյ. Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. քէօյ. Գուր. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Յունվ. 20էն ժամը 4 1/2ին)	18
6 30	Ենիմահալլէ. Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ Բաշապ. Ենիք. Էմիրկեան. Գանլըճա. Բ. և Ա. Հիսար. Գանտ. Արնավուտքէօյ, Չէնկէլք. Պէյլէր. Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար :	4
8	Ա. և Բ. Գավաք. Ենիմահալլէ. Մէգարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօզ. Ենիքէօյ. Էմիրկեան. Պօյաճըքէօյ. Բ. Հիսար, Պէպէք, Անավուտքէօյ. Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Ստէնիա) :	19
9 45	Մէգարպուրնուէն Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ, Էմիրկեան, Բ. Հիսար, Արնավուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ :	22
	Արնաւուտ գիւղէն	
2 30	Արնավուտքէօյ. Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։ (Յունվ. 20էն ժամը 2 1/4ին)	28
3	Արնավուտքէօյ. Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։ (Յունվ. 20էն ժամը 2 3/4ին)	4
3 30	Պէպէք, Արնավուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։ (Յունվ 20էն ժամը 3 3/4ին)	22
4 15	Արնավուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Յունվ. 20էն ժամը 4ին)	25
5	Արնավուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ. (Յունվ. 20էն ժամը 4 3/4ին)	20
10 25	Արնավ. Չէնկէլ Պէյլէր.	28
	Ասիական եզերք	
2 15	Պէյքօզ, Բաշապահճէ, Գանլըճա, Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ, Գուզկունճուք : (Յունվ. 20էն ժամը 2ին)	19
2 15	Արնավուտքէօյ Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Գապաթաշ : (Յունվ. 20էն ժամը 2ին)	25
3	Պէյիւքտէրէ. Թարապ. Պէյքօզ, Բաշապահճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք, Գապաթաշ :	17
5	Պէյիւքտէրէ. Պէյքօզ, Բաշապահճէ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ Գուզկ. Իւսկիւտար : (Ուրբ. օրերը ժամ 5 1/2ին Պէյքօզէն). (Յունվ. 20էն ժամ 4 3/4ին)	28
8 45	Էմիրկեան, Գանլըճա Բ. և Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Արնավ. Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ. Օրթաք. Գուզկունճ. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար :	25

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
3 30	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավուտ. Բ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիքէօյ, Թարապ. Պէյիւքտ։ (Յունվ. 20էն ժամը 3 1/4ին)	28
3 45	Գապաթաշ. Իւսկիւտար. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար. Գանլճ. Էմիրկեն, Ենիք. Բաշապ. Պէյքօզ Թարապ. Պէյիւք. Ենիմահ:	4
5	Գապաթաշ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչեշմէ. Արնավ. Պէպէք. Բ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկէն. Ենիք. Պէյքօզ, Թար. Պէյիւք. Մէգարպուրնու. Ենիմահալլէ. Գավաքլար. (Ուրբաթ օրերը Ստէն)	19
6 50	Խաս. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյ. Չէնկէլքէօյ, Արնավուտքէօյ, Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար. Գանլըճա. Էմիրկ.	25
8 15	Պէշիկ Օրթաք. Արնավուտ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկեն, Ենիք. Թարապիա. Պէյիւքտէրէ, Մէգարպուրնու :	22
10	Արնավ. Պէպէք, Բ Հիսար, Պօյաճըքէօյ, Ենիք. Թար. Պէյիւքտ. Մէգարպ. Ենիմահալլէ:	33
10 30	Պէշիկ. Օրթաք Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք. Բ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկեն, Ստէն. Ենիք Թարապ. Պէյիւքտ. Մէգարպ Ենիմահ:	18
11 10	Պէպէք. Բ. Հիսար, Պօյաճ. Ստէն. Ենիք. Թարապ Պէյիւքտ. Մէգարպ. Ենիմահ: (Հարաւային հովերուն Ստէնիա չհանդիպիր) :	34
	Արնաւուտ գիւղ	
3 30	Ուղղակի Արնավուտքէօյ:	25
4 30	» »	20
9 45	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ. Գուրուչ. Արնավուտքէօյ:	28
11 5	Գապաթաշ, Պէշիկ Օրթաք. Գուրուչ. Արնավուտ.	4
11 40	Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք:	22
12	Պէշիկթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	25
	Ասիական եզերք	
9 45	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի, Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշ. Պէյքօզ, Մէգարպ. Բ. և Ա. Գավաք :	17
10 30	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Բաշապ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյիւք:	20
11	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ:	19
11 35	Գապաթ Պէշիկ. Գուզկ Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնավուտքէօյ:	28

Ուրբաթ օրերը ժամը 4ին շոգենաւ մը կամուրջէն պիտի ելնէ և Իւսկիւտար, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բ. ի մօտ Բաշապահճէ հանդիպելով Պէյքօզ պիտի երթայ :

Նոյնպէս ամեն ուրբաթ ժամը 5 1/2ին Ենիմահալլէէն շոգենաւ մը պիտի ելնէ և Մէգար Պէյիւքտէրէ, Թարապիա, Ենիքէօյ, Էմիրկեան, Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Հանդիպելով կամուրջ պիտի իջնէ.